

АНГЛІЙСКО-РУСКА И РУСКО-АНГЛІЙСКА ТРАНСКРИБЦІЯ**

Англійський мовний елемент став лінгва франка у глобальних розмірах і молоді Руснаки комунікують на ній зокрема з припадками різних народів широким світом. Вони свідомі те ж саме у сучасній Швеції мали хоча б найменше три мови: державна мова (сербська), глобальна мова (англійська) і мацеринська мова (руська). Це одночасно вказує на потребу творення транскрипційних правил для запису російських назв, імен, прізвищ і ін. на англійську мову і англійських назв, імен, прізвищ і ін. на руську мову. Автор у своїй роботі спирається на існуючі системи транслітерації (напр. Британського музею, Бібліотеки Конгреса, лінгвістичну і ін.) те ж саме за транслітерацію з англійської на руську і з російської на англійську запропонував лінгвістичну систему.

Ключові слова: транскрипція, транслітерація, руська мова, англійська мова, лінгвістична система транслітерації, діакритичні знаки.

УВОД

Присутність англійського елемента найбільш помітною і, взагалі, неспорує на рівні лексики. Початок є на початку ХХ століття кед жителі тих країв рушили глядати кращі умови життя з іншого боку Атлантики. Цей період охопив слід у народній пісні і проповіді. Наприклад: *британски, майна, мен, нигер, пайна, педа, чунгам, штрицкара* і інші, а з того часу і адаптації назв міст *Піцбург* і *Нью-Йорк*.

До непрямого зв'язку російської і англійської мови приходять переважно при наших переселенцях на територію Канади, З'єдинених Штатів, Австралії і Англії. Вплив англійської мови у мові і писанні Руснаків Канади винятково великий. Михайло Ковач напр. у своїй драгописі "Америка збізка", опублікованій у *Руских словах*, згадує слова *бучер, трок, радио, кара, аеропорт, клуб, ексит, порт, плиз, блак* і ін. Швидко щоби ці слова

* fejsam@gmail.com

** Робота настала як продукт проекту 187002 (*Мови і культури у часі і просторі*) і 187017 (*Дискуси мовних мов, літературних і культурних у юго-східній і середній Європі*), хтори фінансує Міністерство освіти, науки і технологічного розвитку Республіки Сербії.

Руснацом у Войводини препознатліви прето же у остатніх двох децениях англійски постал перши странски язык виучованя.

У першей статі о руским языку публікованей по англійски не було споминаня англійского уплїву (Bidwell, 1966). Пред скоро трома децениями автор тих шорикох идентифіковал преїг 700 англицизми у руским языку (Fejsa, 1990). Лем даскельо дзешатки не пришли директно зоз сербского языка. Тоти англицизми, як зме уж спомли, принесли Руснаци хтори дочасово робели у Зєдинених Америцких Державох и Канади (напр. *майна* < *mine*, *нигер* < *nigger*, *неда* < *pay day*).

Интересантне же автор тей першей студії о англійских елементах у руским языку бул несигурни и, можебуц, аж и скептични у вязи зоз будучносцу англицизмох хтори були першираз записани 1986. року як *соуп опера* < *soap opera* и 1988. року як *талк шоу* < *talk show* (ibid.: 162). Нешка, у другей децениї 21. вику, тоти англицизми познати каждому рускому бешеднікови – *соуп опера* у истей фонологийней форми, и *ток шоу* у вимененей форми (зоз морфологийней або графологийней на фонологийну).

У заключней часци студії автор написал “Єст основи за предвидзоване же ше руски будзе одуперац англицизмом, як найобачлівшей форми уплїву англійского языка, у тей мири у хторей то будзе робити сербскогорватски. И не лем то, лепше упознаване англійского тиж може подпомагац його дальши уплїв. Як ше воно одражи на превозиходзене концептуалного пребераня т. є. на стимуловане гевтей тенденції хтора не походи зоз ширеня културних витвореньох языка-давателя, цо би бул безспорни индикатор звекшаня англійского уплїву, укаже час” (ibid.: 150). Нешка цалком ясне же ше число англицизмох у руским языку еномно звекшало.

Юлиан Рамач препознал егзистоване нового лексичного пасма у руским языку у трецей *Граматики руского языка* (Ramač, 2002: 428–429). Англицизми, медзитим, не уключени до капиталних лексикографских ділох (Ramač–Fejsa, & Medješi, 1995; 1997; Ramač–Timko–Djitko–Medješi, & Fejsa, 2010).

На першей конференції младих руских науковцох єдна робота ше занїмала зоз языком Фейсбука. Александер Мудри наступел зоз тезу же можливе бешедовац, голем кед слово о языку младих, о англо-сербско-руским языку на Фейсбуку (Mudri, 2013: 32). Утвердзене и значне хасноване англійского языка цо, медзи иншим, гоч стандардна руска азбука кирилка, приводзи до преїгмирного хаснованя латинки.

И попри тим же векшина англицизмох пришли преїг сербского языка, одкривае и даскельо дзешатки англицизми хтори формовани знука рускей заедніци у Сербії / Войводини (напр. *геймочка*, *финишнуц*, *галигалийовац ше*, *фейсбуковац*). Кед слово о английских технічних словах як цо *android*, *cyber*, *digital*, *internet*, *password*, *smart phone*, *virtual* и *wireless* вони ше хасную у каждодньовой и/або професийней комуникації, та су прилапени и у руским языку (*андроїд*, *сайбер*, *интернет*, *пасворд*, *смартфон*, *виртуални*, *васерлес*).

Милан Тодорович преучовал уплів английского языка на дискурс сербскей младежи на подручу видео-бавискох, окреме у писаней интеракції медзи членами завартей геймерскей групе *Smite Serbia/Balkan Official* на Фейсбуку (Todorović, 2016). Резултати указую на винїмково позитивне становиско гу хаснованю английского языка у комбинації зоз сербским языком кед слово о видео бавискох. Коло сто слова и вирази пренайдзени – прилагодзени (напр. серб. *генковати* < англ. *gank*, серб. *џанглер* < англ. *jungler*, *чест* < *chest*, *гардиан* < *guardian*, *нафидовати* < *feed*, *нуб* < *noob*, *кил* < *kill*, *конквест* < *conquest*, *буф* < *buff*, *џем* < *gem*, *трејдовати* < *trade*, *баговати* < *bag*, *бановати* < *ban*, *билд* < *build*, *бастер* < *buster*, *ултра скор* < *ultra score*) или неприлагодзени (напр. *skin* < *skin*, *support* < *support*, *hit tower* < *hit tower*, *lvl* < *level*, *god* < *God*, *gift* < *gift*, *gold* < *gold*, *potion* < *potion*, *assault* < *assault*, *twin* < *twin*, *dmd* < *diamond*, *curse* < *curse*, *revive* < *revive*, *recolour* < *recolour*). Руснаци хтори члени теї геймерскей групи упознати зоз шицкима наведзенима словами и виразами. Кед иновациї прилапи векшина бешеднікох едней групи, можливе же ше вони буду далей шириц и же виволаю одредзени пременки у языку (Holmes, 2008: 195).

Значне наглашиц же ше дописоване на Фейсбуку або при комуниковању преїг системи кратких порученьох углавним окончуе на латинки. Маюци у оглядзе же руске писмо кирилка, хасноване поединечних словах, виразох, та аж и виреченьох на латинки, представя вельке одступане од стандардизованого руского правопису.

З єдного боку, наисце неможливе патриц ТВ, слушац радио, читац дньову пресу и хасновац други форми масовних медийох, а не наисц на английски слова, а, з другого боку, млади члени рускей заедніци, понеже су члени националней меншини, свидоми же би требали хасновац голем три языки: державни язык (сербски), мацерински язык (руски) и глобални язык (английски) (Fejsa, 2007: 2010).

Пре потребу же би ше цо ускладзенше адаптовали нови англицизми, як и пре потребу же би ше транскрибовали английски топоними, мена,

презвиска, назви фирмох, корпорацийох, организацийох и др., хтори ше генерално не преклада на руски язык, будземе ше намагац цо виродостойнейше репродуковац фонеме англійского языка.

ФОНЕМСКИ ИНВЕНТАР РУСКОГО И АНГЛІЙСКОГО

Насампредз представиме фонемски инвентари руского и англійского языка. За тоту нагоду похаснуеме присподобени медзинародни фонетски алфабет, такв. ИПА (International Phonetic Alphabet) систему фонетского записованя, хтора у основи базована на латинковой абецеди. Єст 32 фонеме у руским языку: /b/, /p/, /d/, /t/, /g/, /k/, /dz/, /c/, /dž/, /č/, /dʹ/, /tʹ/, /v/, /f/, /z/, /s/, /ž/, /š/, /h/, /x/, /j/, /l/, /lʹ/, /m/, /n/, /nʹ/, /r/; /a/, /e/, /i/, /o/, /u/ (Fejsa, 1990: 87–90), а 44 фонеме у англійским языку: /p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/, /č/, /dž/, /f/, /v/, /θ/, /ð/, /s/, /z/, /š/, /ž/, /h/, /m/, /n/, /ŋ/, /l/, /r/, /j/, /w/; /i:/, /i/, /e/, /æ/, /ʌ/, /ɑ:/, /o/, /o:/, /u/, /u:/, /ə:/, /ə/; /ei/, /ai/, /oi/, /əu/, /au/, /uə/, /iə/, /eə/ (Mihailović, 1975).

Єст 12 (20, кед уключиме и дифтонги) англійски вокали по месце и способе артикулованя, а 5 руски вокали по истих критериюмох. Вокал /a/ баржей централни од англійского вокала /ɑ:/ у меновніку *part*, але вещеї задні од /æ/ у англійским меновніку *mat*. Вокал /e/ цалком исти як англійски вокал у словох *bet* и *debt*. Вокал /i/ завартейши од вокала у англійским дієслову *live* и подобни вокалу у англійским заменовніку *she*, але кратши з оглядом на длужину. Вигваряне вокала /o/ здабе на вигваряне вокала хтори медзи тима у *cot* и *caught*. Вокал /u/ завартейши од вокала у англійским прикметніку *full*; вон подобни вокалу у англійским меновніку *room*, але кратши.

То конкретно значи же при транскрибованю тоти вокали цо у англійским языку кратши або длугши од руских, хтори з оглядом на артикуловане дзешка медзи англійскима, мож записовац / вигваряц на шлїдуюци способ:

руски вокал /i/ може заменїц англійски /i:/ и /i/;

руски вокал /a/ може заменїц англійски /ʌ/ и /ɑ:/;

руски вокал /o/ може заменїц /o/ и /o:/;

руски вокал /u/ може заменїц /u/ и /u:/;

руски вокал /e/ може заменїц /e/, а понеже ше англійске /æ/ вигваря медзи руским вокалом /e/ и руским вокалом /a/, але блїжей при месце артикулованя руского вокала /e/, прилаплїве же би руски вокал /e/ менял и англійски вокал /æ/ (Fejsa, 2013).

Еквиваленцію найчежше утвердиц при англійских вокалох /ə:/ и /ə/, такв. шва вокалох, хтори у руским язичу мож чуц при загакованю (напр. /ə:/, *co som scel povesc?*), а у англійским язичу су найчастейши вокали, бо их мож вигвариц на месце каждого другого вокала кед ше у слове найду у ненаглашеной позиції. Од руских 5 вокалох могло би ше повесц же су найблізши вокалу /e/ та го так мож и заменьовац, гоч го дзекеди, окреме у случаю краткого /ə/, лепше и випущиц. До еквивалентного одношеня часто мож уключиц и консонант *p*, хтори, поправдзе поведзене, у вигваряню придавени, але є обачлїви на уровню писаня. То ше одноши и на дифтонги хтори у себе маю тоти вокали (/əu/, /uə/, /iə/, /eə/; оп. ніжей). Присподобене писанє менох, презвискох, назвискох и назвох топонимох, предприяцох и подобного, тиж зоз пребераньом консонанта *p* зоз писаня обачуеме и по длугоких вокалох (напр. *Паркер* < *Parker* /pa:kə/; *репл* < *girl* /gə:l/; *систер* < *sister* /sistə/). Правописни обаваня насампредз и виходза, з єдного боку, зоз нашого намаганя же би нашо форми були цо блізши гу жридловей (гласовей, фонологийней) структури їх еквивалентох, и, з другого боку, зоз водзена рахунка о тим же чи нашо форми прилаплїви уху домашнього бешедніка, почитуюци при тим у значней мири зоз узвичаєну бешедну праксу створени правила, односно напрямки.

Понеже у руским язичу нет дифтонги, вони ше, пообщено бешедуючи, артикулюю як два вокали. Найидентичнейши частки дифтонга /au/ руским фонемом /a/ и /u/ та би ше так мали и транскрибовац. Медзи другима дифтонгами обачуеме два типи. Єдни дифтонги маю, уж як хтори лингвист анализує, полувокал /i/ або полуконсонант /j/ у финалней позиції, напр. у /ei/, /ai/, /oi/, а други дифтонги маю англійску фонему /ə/ у инициалней або финалней позиції (/əu/, /uə/, /iə/, /eə/). Цо ше дотика першого типу, ми тримаме же слово о полуконсонанту, т. є. же тот финални сегмент дифтонгох /ei/, /ai/ и /oi/ блізши консонанту /j/ та го и препоручуеме так транскрибовац (напр. *display* /displej/ > *дисплей*, *my* /maj/ > *май*, *boy* /boj/ > *бой*). Цо ше дотика другого типу, начално предкладаме сегмент /ə/ у /əu/, /uə/, /iə/ и /eə/ преберац и зоз консонантом зоз хторим є (напр. *pure* /pjue/ > *тюер*, *beer* /bia/ > *биер*, *chair* /čea/ > *чеп*). Свидоми зме же ше на тот способ оддалуеме од примарного фонемского/фонологийного приступу и прибліжуеме ше гу морфологийному, але рахуеме же таки реплики буду прилаплївши рускому бешеднікови.

Єст 24 англійски консонанти по месце и способе артикулованя, а 27 руски консонанти по истих критериюмох.

Генерално бешедуючи, вигваряне руских консонантох приближно исте як и вигваряне еквивалентних англійських консонантох. Найвиразнейши характеристики розликованя ше состоя у шлїдуючим:

- а) пловиви /p/, /t/, /k/ у руским язикю не маю аспирацию; без огляду на того, мож их транскрибовац зоз /p/, /t/, /k/;
- б) /č/ и /dž/ у англійским палаталнейши; у руским вони алвеоларнейши, але их мож транскрибовац /č/ и /dž/;
- в) по месце артикулованя у англійским язикю существуюто специфични дентали /θ/ и /ð/; понеже су найблізши руским денталом /t/ и /d/ мож их у руским язикю дошлїдно транскрибовац – /θ/ як /t/, а /ð/ як /d/;
- г) англійске /w/ по артикулованю найблізше /v/, а англійске /ŋ/ найблізше /ng/.
- г) африкати /dz/ и /c/ характеристични за руски язик; у англійским язикю вони ше третираю як два окремини фонеми, т. е. /d/ и /z/, односно /t/ и /s/ (о можлівосцох транслитерованя опатриц нїжей).

СИСТЕМИ ТРАНСЛИТЕРАЦІЇ

Док ше при транскрибції водзи рахунку и о вигваряню, при транслитерацийї (напр. кирилки до латинки) о вигваряню ше вообщє не водзи рахунка; при транслитерацийї ше одредзени знак єдного писма дошлїдно заменює зоз одредзеним знаком другого писма.

Существую даскельо системи транслитерацийї. Кажда з нїх вещей або менєй адекватна.

Єдна з найрозширенших системох то система Библиотеки Конгреса (Timberlake, 2004). У тей системи доминую диграфи, та ше буква *ч* зазначує зоз *ch*, буква *ж* зоз *zh*, буква *ш* зоз *sh*, буква *щ* зоз *shch*, буква *ц* зоз *ts*, а буква *х* зоз *kh*. Букви *я* и *ю* ше преноша як *ia* и *iu*; *й* ше преноши як *j*.

Система транслитерованя Британского музею консонантски букви (ибид.)_транслитерує на исти способ. Букви *я* и *ю* ше, медзитим, преноша як *ya* и *yu*, а *й* ше тиж преноши як *j*.

Обидва транслитерацийни системи єри (*ы*) преноша зоз *у*. То у системи Британского музею приводзи до частого зявйованя символа *у* ведно у истим слове, праве так як цо у системи Библиотеки Конгреса збунує частє дуплованє *і* у рамикох истого слова (або од *і*, або од *ia*, *iu* итд.).

Єдну з перших транслитерацийох кирилкового писма (кирилки, кирилицы < по св. Кирилови, 826-869) на англійску латинку, на основи транслитерацийней системи Британского музею, находзимє у *Форбсовей*

руській граматики (Forbes, 1989: 6-7). Вона наменена транслитерованю русийского писма на англійски язык. Основни ей недостаток же у хаснує у двойней улоги – и за *ы* (єри) и за *й* (полувокал, односно полуконсонант), та ше стретаме зоз *Tolstoy, Maikov*, але и зоз *novyy*.

Енциклопедия русинской истории и культуры (Magosci–Pop, 2002) хаснує транслитерацию базовану на транслитерациї Библиотетeki Конгреса. Єй недостаток видзиме у тим же проблем дуплованя истих символах тиж не розришела, та ма *Tolstoi, Maikov*, але и *novii*. Точнейше представляне би було кед би ше провадзело сугестию Форбса у фусноти б же знак *ї* найодвитующии способ транслитерования буквы *й*. У каждим случаю, место *й* треба хасновац даеден зоз символах хтори компютерска програма обезпечує. Могли би то буц и *ї* або *і*, але тримаме же *ј* ма найвекшу шансу зажиц.

Праве прето же компютерски програми обезпечую рижни символи, а описани транслитерациї дзекеди двосмислово интерпретациї, зявела ше и система ISO 9. Вона вообщє не хаснує диграфи. Кажда фонема ма свой символ. Так напр. *ш* ма *š*, а *щ* та *ṣ̌*; *я* ма *â*, а *ю* ма *û*; *з*, *ж* и *дз* маю *z*, *ž* и *ẓ̌*; *г*, *г* и *х* маю *g*, *g̣* и *h*, а за языки хтори маю гарлове *г* (як напр. руски/русински, билоруски и украински) *г*, *г* и *х* маю символи *h*, *g* и *x*. Транслитерацийна система ISO 9 зложенша од других, але понеже обезпечує одношенє символ за символ, у случаю потреби за повратну транслитерацию на жридлови кирилкови текст не приходзи до одступаньох.

НАПРЯМКИ ЗА ТРАНСКРИБЦІЮ

У першей фази контактох руских интелектуалцох зоз англійским языком необходне було транскрибовац (присподобено репродуковац у писаней форми финеси звукох вигваряня) и транслитеровац (преписац зоз буквами другого писма, т. є. преписац букви абецеди зоз буквами азбуки) англійски назви, мена и презвиска и под. на руски язык. Намаганя у тим напрямє существовали, але були досц неусоглашени. Найчастейше ше адаптация зоз сербского языка присподобйовала гу рускому языку.

У *Let's Speak English and Rusyn / Бешедуїме по англійски и по руски* (Magosci–Fejsa, 1998) авторе дали основни напрямки за преношенє словох англійского языка на руски язык. Тому з тей нагоди пошведуєме окремну увагу пре спомнути транскрибцийно-транслитерацийни стан у преси и вообщє у руских медийох и пре потреби нового правописа руского языка у хторим необходне утвєрдиц одредзени рижня и напрямки. Предкладаме шлїдуюци транслитерацийни одношеня:

a a
б b
в v
г h
г g
д d
е e
є je
ж ž
з z
и i
ї ji
й j
к k
л l
м m
н n
о o
п p
р r
с s
т t
у u
ф f
х ch
ц c
ч č
ш š
щ šč
ю ju
я ja
ь `

Цо ше дотика транслитерования руских диграфох, т. є. парох буквох, хтори представляю єдну фонему, як цо *дз*, *дж*, *дь*, *ть*, *нь* и *ль*, вони буду транслитеровани *dz*, *dž*, *d`*, *t`*, *n`*, *l`*.

Тримаме же таки одношения у транслитерації можу буц прилапени. Тот предклад ше базує на язичних, фонологийних фактох. У случаю же на

тастатури компютера або другого средства за писанє нет диякритични знаки вец би предложену систему могло алтерновац зоз шлїдуюцу:

a a

б b

в v

г h

г g

д d

е e

є je

ж zh

з z

и i

ї ji

й j

к k

л l

м m

н n

о o

п p

р r

с s

т t

у u

ф f

х kh або x

ц ts

ч ch

ш sh

щ shch

ю ju

я ja

ь `

Цо ше дотика транслитерованя руских диграфох *дз, дж, дь, ть, нь* и *ль*, вони би у тим случаю були транслитеровани *dz, dzh, d`, t`, n`, l`*.

Читаючи перше число *Саскачеванського руского гласніка* автор тих шорикох бул зачудовани зоз записованьом даскелїх истих англійских географских назвох на рижни способи. То ше окреме одноши на писанє двох топонимох. Назва вароша *North Battleford* ше у *Гласніку* зявела на три заводи: *нортбатлфорски парох* (б. 3), *нортбатлфорски о. Янко Колошняї* (б. 10) и у *Нортбатлфордзе* (б. 11). Тиж так, на три заводи зявела ше и назва озера *Black Lake*: *Блейк Леук, Блаук озеру, Блеик Леук резервату* (щицки три на б. 12).

Кед бизме дошлїдно применели лингвистичну, фонологийну транскрибцию топоним *North Battleford* би бул записани як /no:θ bætlfo:d/, односно *Ном Бетлфод*. Пре блїзше и легчейше вигваряне тримама же добре зробене же пре длугоке *o* /o:/ присуство консонанта *r* не занягане, та, спрам того, *Норт* и *-форд*. Добре и же фонема /θ/ транслитерована зоз найблїзшим денталом /t/. Не добре, медзитим, зробене же у прикметнікох вихабени консонат /d/ (треба *-фордски* а не *-форски*). Видзи нам ше и же би автентичнейша адаптация англійского вокала /æ/ була /e/, а не /a/ до чого пришло прето же провадзене жридлове записованє; додаїме гу тому же у преферансу адаптация меновніка *battle* (рус. *борба, битка; бориц це, биц ше*) глаши *бетл* а не *батл*; тиж так, у векшини англицизмох вокал /æ/ адаптовани зоз руским вокалом /e/, напр. рус. *бєнд, тєг, гєндикєп, бєк, мєн* (у народней писні “Америцки мєн”) и велї други < англ. *band, gag, handicap, back, tap*. То значи же би топоним требало писац *Бетлфорд*, а прикметніки-деривати *бетлфордски*, односно *нортбетлфордски*. Попри тим, нет причини локативну синтагму у *Нортбатлфордзе* (б. 11) писац ведно (место окреме: у *Норт Бетлфордзе*), як цо єст причини писац окреме у *Принц Алберту* (б. 11) и *по Нью Йорку* (б. 13).

Цо ше дотика топонима *Black Lake*, вецейформносц прикметніка (т. є. вариантох *Блейк, Блаук, Блеик*) спричинена зоз помилку, бо ше предпоставело же на месце букви *a* дифтонг (/ei/ або /ai/), а не фонема /æ/. Прето тримама же анї єдна зоз трох адаптацийох англійского слова *Black* не за прилапйованє; на основи поровнованя вокалох у руским и англійским язичу (оп. висше) стоїме на становиску же би адаптация *Блек* була найприлаплївша. Понеже фонемска еквиваленция медзи англійским /ei/ и руским /ej/ запровадзена у вельким чишлє англицизмох (напр. англ. *spray, grapefruit, playback, baby, baseball* > рус. *спрей, трейнфрут, плейбек, бейби, бейзбол*) и кед исту еквиваленцию запровадзимє и на другу часц назви

топоніма, односно на слово *Lake*, вець би тото слово не требало транскрибовац зоз *Лейк* (як зробене на два заводи), але зоз *Лейк*.

У истим *Гласніку* записани и топоним *Regina* и то як *Ридяйна*. З оглядом на то же утверджене еквивалентске одношенє медзи англійским /dʒ/ и руским /dʒ/, а не медзи англійским /dʒ/ и руским /dʲ/, вець би не требало у *Ридяйни* (б. 11), але у *Риджайни*.

Наведзме и даскельо приклади зоз єдиного часопису за руску младеж, *МАК*, хтори публикує Новинско-видавательна хижка Руске слово. Генерално мож повесц же ше млади генерації не одупераю англицизмом. Напроцив. З єдного боку, вони утвердзую позицію уж прилапених англицизмох у руским язичу, а, з другого боку, вони твора условия за зявйованє нових (Fejsa, 2013: 486). Директни пошлїдок уплїву англійского язичу представя части преход зоз традиційней кирилковей азбуки на латинкову абечеду. Хаснованє англійского писаного коду характеризує значне число текстох инкорпорованих до *МАК*-у. При таким заменьованю кодох поставя ше питанє як тоти цо не знаю англійски язич вигваря дотични слова / вирази / виреченя. Знаючи же то представя почежкосц, закладаме ше же би ше при першому записованю на латинки у заградзеню дала и транскрибована форма на кирилки.

У складу з тим тримаєме же добре зробене кед ше назва музичней групи “*Demigod*” (*МАК* 5-6 / 2013) находзи у латинковей варианты на нукашніх бокох часописа, а на насловним боку истого числа находзи ше кирилкова варианты: “*ДЕМИГОД*”.

Не прешвечени зме же кажди читатель часописа *МАК* на одвитуючи способ пречита назви бендох у шлїдуючих двох прикладах: “зоз даєдними музичарами зоз ЗАД (*Caviar Dreams, Agalloh*) ...” (*МАК* 5-6 / 2013, 3) и “Перши музични крочаї *Brainlow* направел ...” (*МАК* 5-6 / 2013, 3); було би хасновитше кед би назви тих музичних групох, паралелно з англійским, були похасновани и у руских адаптацийох, напр. *Кевияр / Кавияр дримз, Аталог и Брейнлоу*.

Поготов зме прешвечени же би италиковани часци у шлїдуючих трох виреченьох були читани на вецей заводи кед би не були базовани на дошлїдней системи правилох: *MY “BLACK THREAD dark electro* бенд зоз Нового Саду” (*МАК* 5-6 / 2013, 3); “*etno-gothic-industrial-metal* бенд зоз Панчева” (*МАК* 5-6 / 2013, 3); “*OMNIPOTENCE melancholic-melodic death metal one-man band* зоз Ковачици” (*МАК* 5-6 / 2013, 5). У складу з нашим предккладом за транскрибцию вони би глашели: “*май блек тред дарк*

електро”, “етно-тотик-индастриял-метал” и “омnipотенс меланколик-мелодик дет метал ван-мен бенд”.

Заменьованє кодох и потребу за паралелним кирилковим записованьом (голєм при першому зявйованю) часто стретаме у насловох албумох або писньох: “Зняли два писні (*`Dope`* и *`Immortal`*) у Headroom студию у Бачким Петровцу” (МАК 5-6 / 2013, 5); “самовидати албуми *Rootenica* (2004) и *Perception is our dimension* на компіляції МАК ДЕМОни (2007)” (МАК 5-6 / 2013, 4); “*Decayin`* видали пейц демо албуми *Crisis* (1998), *Take a Lick of the Pain* (2000), *Battlefield Earth* (2001), *Silence from Within* (2005)” (МАК 5-6 / 2013, 3). У складу з нашим предкладаньом за транскрибцию наслови наведзених албумох и писньох би глашели: “Доуп, Имортал”, “Рутеника, Персепшин из ауер дименшин”, “Дикеїн”, Крайсиз, Тейк лик ов д пейн, Бетлфилд ерт, Сайленс фром видин”.

Английски назви ше звичайно даваю и рижним проектом: “Проект достал английске мено без прекладу, подрозумюючи же хаснователе буду розумиц *`Vojvodina Calling`*” (МАК 5-6 / 2013, 2); “SNUBBER *electro-chiptune* соло проєкт” (МАК 5-6 / 2013, 4); “зоз проєкту *Marienfeld* настала група” (МАК 5-6 / 2013, 3). Транскрибовани италиковани назви проєктох би могли глашиц: “Войводина колинг”, “Снабер електро чипт`юн” и “Мариснфелд”.

Веб-адреси ше порядне пишу зоз латинку, напр. “Web: soundcloud.com/da-n-v-u” (МАК 5-6 / 2013, 3).

Кед слово о английским правопису при заменьованю кодох у МАК-у, правописна норма английского языка ше углавним хаснує правилно. З другого боку, правописни стан у текстох на Фейсбуку и у системи кратких порученьох ані не прибіжњи. Там панує права рашомонияда, манифестована зоз зявйованьом рижних идиолектних правилох. Векшина з нїх представя недошлїдне комбинованє двох найчастейших, висше виложених сетох за транслитерованє.

Кед бизме на англицизми хтори до руского языка вошли початком 20. вику применели лингвистичну систему транскрибції за хтору ше закладаме у тей роботі половка зоз тих лексемох би иншак глашела. Зоз гевтих наведзених на початку статї остали би лем мен и нитер. Майна и пайна би були майн и пайп, чунгам би бул чуинг там, итрицкара би була стрит кар, а назви наведзених варошох не Пицбург и Ньюйорк, але Питсбург и Нью Йорк.

ЗАКЛЮЧЕНЄ

Вше векши прилів англицизмox спрочинює и потребу транскрибції / транслитерации английских словox / виразox / виреченьox на руски язык, зox кирилку. Одвит на питанє же чи прилів англицизмox будзе чечиц виходзацим або зиходзацим цеком ясни кед спатриме ефект технічних иновацийox, насампредз у виду компютеризации, а, часточно, и у виду сателитскей телевизии, як и ефект намаганя же бешедник руского языка напушел традициуну вязаносц за виучованє лем русийского языка. Зox розвойом прекладательства и преширйованьом контактох на английске бешедне подруче, Руснаци ше почали стретац зox потребу транскрибованя английских менox, презвискох, назвох топонимox, предприяцох и подобного на руски язык, и, у другим напряду, зox потребу транскрибованя русских менox, презвискох, назвох топонимox, предприяцох и подобного на английски язык. З оглядом на то же у тей обласци не существую правила од стандартного руского языка за потреби медзинародней комуникации, та и за комуникациуну медзи младима, углавним панує замєнованє кодох (кед ше до руского тексту на кирилки уноша английски слова / вирази / виречєня на латинки) або рижнородне транскрибованє хторє ше розликує од особи по особу.

У тей работи перше спатрени существуюци системи транслитерования (напр. Британского музею, Библиотеки Конгреса, лингвистична и др.) же би за транскрибциуну з английского языка на руски язык у работи була применена адаптована лингвистична система транслитерования. Прето автор насампредз поровнал инвентари фонемox у обидвох языкох и утвердзел їх еквиваленти, або, у случаю несуществованя одредзєних фонемox у єдним з вигледованих языкох, понукнул найподобнейшу фонему як еквивалент. У дзєпоєдних случаюх (окреме у случаюх кед английски длугоки вокал провадзи консонант, або кед после /ə/ у писаню буква *r* хтора ше не вигваря) автор предклада одступанє од виключно фонемского записованя. Автор ше заклада за лингвистичну систему транслитерования зox диякритичними знаками (т. є. зox *č, š, ž, dž*). Дзєпоєдни Руснаци, иншак, тоту систему уж и хасную (гоч не вше дошлїдно) упатраюци ше на сербску латинку. Тримамє же вона найскорей и зажиє. Дати, медзитим, и предклад Б у случаю же на дотичним средству комуниковаия (телефон, таблет, компютер и др.) не существую диякритични символи, або хасновательови представя почєжкосц непрерывно поєдинєчно виберац потребни диякритики зox часци у хторей ше находза символи. Мож ше евентуално закладац за нехаснованє диякритикох, аргументуюци же Английци не маю диякритики у своєй абєцеди, та їх нехаснованє оможлїви легчєйшу писану комуникациуну. У каждим случаю не

оможливи Англичом доходжене до одвитующего вигваряня. Додайме же Англичци пребераю мена, презвиска, назви компанийох и под. и зоз других странских языкох у оригиналу (напр. французки, италиянски, шпански и др.) и попри тим же ше правила читаня у тих языкох значно розликую од правилох читаня у англійским языку. Автор не претендує на того же предложени напрямки представляю остатне слово у транскрибованю з англійского на руски и зоз руского на англійски, але инсистує же би сучасни руски интелектуалец овладал и зоз транскрипцию на дошлїдни способ. Систематизовани напрямки за англійско-руську и руско-англійську транскрипцию дати а час укаже чи зажию у понукнутей форми.

Консонанти у сущности не представляю векши проблем. Без огляду на одредзени розлики при вигваряню идентичне еквивалентне одношене мож утвердзиц медзи напр. *б* (*b*), *д* (*d*, *đ*), *ф* (*f*), *г* (*g*), *з* (*h*), *й* (*j*), *к* (*k*), *л* (*l*), *м* (*m*), *н* (*n*), *п* (*p*), *р* (*r*), *с* (*s*), *т* (*t*, *θ*), *в* (*v*, *w*), *з* (*z*), *ш* (*š*), *дж* (*dž*), *ж* (*ž*), *ч* (*č*), *нѣ* (*η*). Цо ше дотика вокалох, ситуація вельо зложенша, бо руски пейц вокали функціую як еквиваленти дванац вокалох и осем дифтонгох; идентичне одношене мож утвердзиц медзи напр.: *а* (*ʌ*, *aː*), *е* (*e*), *и* (*i*, *iː*), *о* (*o*, *oː*), *у* (*u*, *uː*); *ау* (*au*), *ей* (*ei*), *ай* (*ai*), *ой* (*oi*). Еквиваленцию найчежше утвердзиц при вокалох */əː/* и */ə/* (хтори найчастейше мож заменїц зоз */e/*, у случаю краткого */ə/* дакеди их мож и випушиц, а до еквивалентного одношеня мож уключиц и консонант хтори их провадзи, окреме кед консонант провадзи длугоке */əː/*). Того ше одноши и на дифтонги зоз такв. шва вокалами: */əu/*, */uə/*, */iə/*, */eə/*.

Понеже ше инвентари фонемох у руским и англійским языку у одредзеной мири розликую, одступаня од дошлїдного запровадзованя лингвистичней системи транслитерованя чежко мож заобисц. Нормователь ше муши намагац же би предложени транскрибовани рїшеня були цо блїзши гу жридловой (гласовой, фонологийней) структури їх еквивалентох и водзиц рахунка о їх прилаплївосци при бешеднікови.

У каждым случаю вериме же презентоване правилох базованих на лингвистичних фактох у тей роботї допринеше обдуманшому приступу гу транскрибованю, односно гу преношеню словох зоз англійского языка на руски язык и зоз руского языка на англійски язык. Наздаваме ше же ше то насампредз одражи на комуникацию медзи младима, при хторих обачене пречасте заменьоване кодох и же ше одражи на усоглашенше транскрибоване, хторе ше хвильково розликує од особи по особу.

Mihajlo Fejsa

Summary

The English language has definitely become a global lingua franca and young Ruthenians communicate with people all over the world. Young people are aware that in the contemporary world they should use at least three languages: the state language (Serbian), the global language (English) and the mother tongue (Ruthenian). The author proposed the linguistic system of transliteration for the transliteration from English into Ruthenian and for the transliteration from Ruthenian into English. That is the reason why he presents the phonemic inventory of the Vojvodinian Ruthenian language and the English equivalents of the Ruthenian phonemes. There are 24 English consonants according to place and manner of articulation, and 27 Ruthenian consonants according to the same criteria. The equivalents are: б (b), д (d, đ), ф (f), г (g), з (h), ѱ (j), к (k), л (l), м (m), н (n), п (p), р (r), с (s), т (t, θ), в (v, w), з (z), иѱ (š), дѱж (dž), ж (ž), ч (č), иѱ (η). As far as the vowels are concerned the situation is much more complex since there are only five vowels in the Ruthenian language and twelve vowels and nine diphthongs in the English language; the equivalents are: а (ʌ, a:), е (e), и (i, i:), о (o, o:), у (u, u:); еѱ (ei), аѱ (ai), аѱ (au), оѱ (oi).

Key words: transcription, transliteration, Ruthenian language, English language, linguistic transliteration system, diacritics.

ЛИТЕРАТУРА

- Bidwell, Ch. E. (1966). The Language of the Bačka in Yugoslavia. *The Slavic and East European Journal* X (1), 32–54.
- Fejsa, M. (1990). *Anglijski elementi u ruskim jeziku*. Novi Sad: Ruske slovo. (Cyrillic)
- Fejsa, M. (2007). Rusko-anglijska kontrastivistika. U: Fejsa, M. (ured.) (2007). *Rusini/Rusnaci/ Ruthenians (1745-2005), I*. Novi Sad: Filozofski fakultet – Odsek za rusinistiku, IK Prometej i KPD DOK. 239–247. (Cyrillic)
- Fejsa, M. (2013). Inovacije na fonološkom nivou u rusinskom jeziku. U: Gudurić, S. (ured.) (2013). *Jezici i kulture u vremenu i prostoru, II/2*. Novi Sad: Filozofski fakultet. 485–490. (Cyrillic)
- Forbes, N. (1989). *Forbes` Russian Grammar*. Oxford: Cleredon Press.
- Holmes, J. (2008). *An Introduction In Sociolinguistics*. Harlow: Longman.
- Magoči, P. R.–Fejsa, M. (1998). *Bešedujme po anglijski i po ruski / Let`s Speak English and Rusyn*. Novi Sad: Ruske slovo. (Cyrillic)
- Magocsi, P. R.–Pop, I. (eds.) (2002). *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Toronto, Buffalo and London: University of Toronto Press.
- Mihailović, Lj. (1975). *The Phonemic Elements of Modern English*. Beograd: Naučna knjiga.

- Mudri, A. (2013). Jazik mladih Rusnacoch na Fejsbuku. U: Tamaš, Ju.–Varga, B. (red.) (2013). Zbornik robotoch zoz peršej naukovej konferenciji Uloha mladih u rozvoju ruskej nacionalnej zajednjici u Vojvodini. Novi Sad: NVU Ruske slovo. 31–46. (Cyrillic)
- Ramač, Ju.–Fejsa, M. & Medješi, H. (1995). *Srpsko-rusinski rečnik / Serbsko-ruski slovnjik, I, A–Nj*. Novi Sad: Univerzitet u Novim Sadze – Filozofski fakultet – Katedra za ruski jazik i literaturu i Društvo za ruski jazik i literaturu. (Cyrillic)
- Ramač, Ju.–Fejsa, M. & Medješi, H. (1997). *Srpsko-rusinski rečnik / Serbsko-ruski slovnjik, II, O–Š*. Beograd: Zavod za učebnjiki i nastavni sredstva, Univerzitet u Novim Sadze – Filozofski fakultet – Katedra za ruski jazik i literaturu i Društvo za ruski jazik i literaturu. (Cyrillic)
- Ramač, Ju. (2002). *Gramatika ruskoho jazika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. (Cyrillic)
- Ramač, Ju., Timko-Djitzko, O., Medješi, H. i Fejsa, M. (2010). *Rusko-serbski slovnjik / Rusinsko-srpski rečnik*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadze – Filozofski fakultet – Katedra za ruski jazik i literaturu i Zavod za kulturu vojvodjanskich Rusnacoch. (Cyrillic)
- Timberlake, A. (2004). *A Reference Grammar of Russian*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Todorović, M. (2016). Karakteristike srpskog gejmerskog diskursa. *Filolog*, VII (14), 167–188.